

HAYVAN SAĞLIĞI, GIDA SAVUNMASI ve BİYOTERÖRİZM

Doç. Dr. Veli GÜLYAZ
Tarım ve Orman Bakanlığı
Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü
Genel Müdür Yardımcısı V.

GİRİŞ

Gıda Savunması, bir gıda işletmesine veya bir tüketiciye zarar vermek amacıyla kasıtlı olarak, normal şartlarda gıdaların üretim zinciri içinde yer almayan biyolojik, kimyasal, fiziksel ve radyolojik etkenlerin gıdalara bulaştırılmasına karşı korunma sağlamak üzere uygulanan sistematik tedbirlerdir. Genel olarak gıdada savunmaya konu olaylar, endüstriyel sabotaj, biyoterrorizm, taklit ve tağşiş şeklinde sınıflandırılmaktadır.

GİRİŞ

Biyoterörizm ortamda doğal olarak oluşmuş veya modifiye edilmiş biyolojik etmenlerin (bakteri, parazit, mantar, virüs veya toksinler) kasıtlı olarak serbest bırakılması veya yayılımının sağlanması ile gerçekleştirilen terör faaliyetleri olarak tanımlanmaktadır.

Ayrıca “virüs, bakteri, mantar, toksinler veya diğer patojen materyallerin bir hükümet, sivil toplum, çiftlik, gıda veya bunlarla ilgili herhangi bir yere karşı politik, sosyal veya ekonomik amaçlarla kanuna aykırı şekilde kullanımı” veya “tehlikeli biyolojik ajanların insanların veya hayvanların sağlık ve yaşamlarına politik veya materyalist amaçlara ulaşmak için zarar vermek amacıyla kullanılması” olarak da tanımlanmaktadır.

GİRİŞ

Biyoterörizme karşı önlem alınmasını zorlaştıran en önemli etken; bu faaliyetlerin suda, karada, gıdada, havada ve insanın kendisinde uygulanabilmesidir. Ayrıca biyoterörist faaliyetler için kullanılan biyoterörist ajanlar hazır olarak bulunabilir, üretimi, depolanması ve bir ülkeden başka bir ülkeye taşınması kolaydır.

GİRİŞ

Gıda ürünlerine söz konusu etmenlerin bulaştırılması sonucunda gıda sanayinde önemli ölçüde ekonomik kayıplar yaşanmasının yanı sıra, yetkili ve sorumlu gıda kurumlarına duyulan güven kaybı meydana gelebilmekte ve hatta insan ölümleri ile karşılaşılacaktır.

GİRİŞ

Her geçen gün önem kazanan gıda savunması ve biyoterörizm meseleleri, dünya genelinde dikkat çeken konular arasına girmiştir. Diğer taraftan, gıda savunması ve biyoterörizme konu eylemlerin yeri, zamanı ve şekli öngörülemez olduğundan, bu tarz eylemlere karşı etkin bir plan dâhilinde oluşturulacak ve uygulanacak gıda savunma sistemlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda, ulusal makamların yanı sıra gıda işletmecilerinin de kendi bünyelerinde oluşabilecek gıda güvenliği konusundaki risklerle birlikte, kasıtlı olarak bulaştırma vakalarına dair riskleri de değerlendirip önlem alması önemlidir.

TÜRK GIDA MEVZUATINDA HACCP

T.C. TARIM VE
ORMAN BAKANLIĞI

MEVCUT DURUM

Gıda savunma sistemlerinde amaç, üretilen gıdanın tüketiciye ulaşana kadar, güvenlik zincirinin tam ve eksiksiz ilerlemesi, korunmasıdır. Bu kapsamda, gıda savunması kavramı her ne kadar gıda güvenliği anlamına gelmese de, koşulların sağlanmasında destekleyici rolü tartışılmazdır.

Küresel ölçekte, gıda savunması konusunda gelişmeler, uygulamalar ve alınması gereken önlemler hakkında ayrıntılı bilgiler sunulmakla birlikte, firma/üretici/kurum ölçeğindeki mevcut durum, uygulamalar ve ihtiyaçlara ilişkin bilginin gizlilik esasında paylaşılması gerekmektedir. Bu nedenle firma/üretici/kurum ölçeğinde plan hazırlıkları, yerinde, sınırlı ve yetkili kişilerin katılımı ile gıda savunması uzmanıyla birebir şekilde tasarlanarak geliştirilmesi zorunludur. Genel amaç olarak işletmeye özgü ve deneyimlenmiş-sorun yaratmış açıkların tespiti ve proaktif olarak önleyici tedbirlerin (mevcut sistem göz önüne alınarak) disipline edilerek uygulanması amaçlanır. Son olarak da geliştirilen senaryolar ve eldeki tecrübeler ışığında önleyici tedbirlerin alınmasıyla plan dinamik şekilde uygulamaya başlanır.

MEVCUT DURUM

Etkili bir şekilde planı uygulayabilen işletmeler; kötü amaçlı ve kasıtlı müdahale risklerini tespit edip azaltabilecekler; kendilerine özgü zafiyet analizine sahip olacaklar, iş güvenliği ve ithalat/ihracat açısından yetkinliklerini sağlamış olacaklardır. Bununla birlikte, bu sayede bu işletmeler reaktif olan Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları (HACCP) sisteminin tamamlayıcısı olan proaktif Tehdit Analizi Kritik Kontrol Noktaları (TACCP) sisteminin de aktif uygulayıcısı olacaklardır.

MEVCUT DURUM

Gıda savunması; hazırlanan plan ile gıda ve gıda üretim süreçlerini kasıtlı zararlardan korumak için işletmeye ait önlemleri yazılı hale getirmeyi hedef alır. Esas amaç gıda güvenliğinin sağlanmasıdır. Gıda savunma planı oluşturarak, daha güvenli ve güvenilir gıda tedariki sağlanabileceği gibi çalışanlar ile halk sağlığı da korunmuş olacaktır.

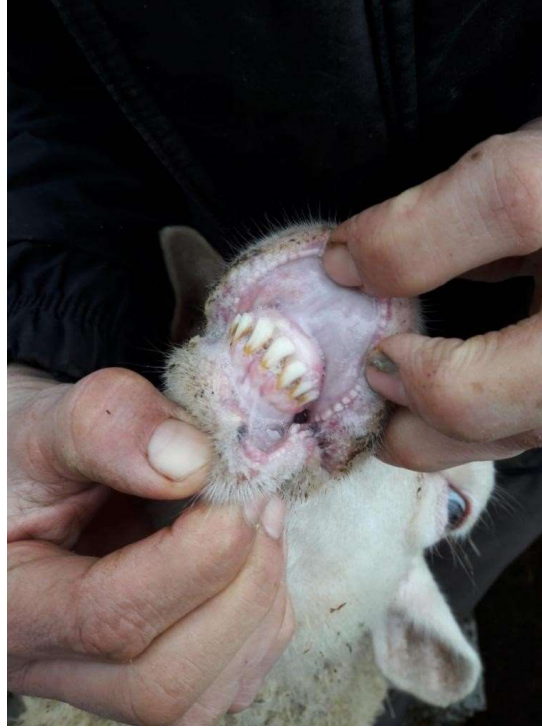

Ülkemiz hayvan varlığının salgın ve bulaşıcı hastalıklardan korunması suretiyle hayvansal üretimin artırılması, çiftlikten sofraya gıda güvenliğinin sağlanarak tüketicilerin korunması, hastalık ve zararlıları ile mücadelede hastalık teşhisi, aşı üretimi ve izleme çalışmaları ile hayvan ve bitki sağlığı açısından zararlı organizmaların önlenmesine ilişkin çalışmalar bulunmaktadır.

Biyoterorizm yoluyla Koyun Keçi Vebası, Koyun Keçi Çiçeđi, Sığırların Nodüler Ekzantemi, Şap Hastalığı, Mavidil gibi viral ve Antraks (*Bacillus Anthracis*), Botulizm (*Clostridium Botulinum Toxin*) gibi bakteriyel hastalıkların bir ülkeye bulaştırılması ile birlikte hayvan varlığında ciddi manada düşüşler şekillenebileceği gibi hastalık bulaşan hayvanların tüketimi de mümkün olmayabilir. Bu gibi durumlar ise güvenilir ve sağlıklı hayvansal proteine erişim noktasında ciddi sorunlara yol açabilir.

T.C. TARIM VE
ORMAN BAKANLIĞI

Gelecek dönemde hedefler

- Halen üretimi yapılan aşı ve biyolojik madde üretim miktarını arttırmak
- Sağlık Bakanlığının iş birliği ile yeni aşı ve biyolojik madde üretim merkezinin 2023 yılında tamamlanması
- Aşı ve suş bankasının 2022 yılında tamamlanması
- Ortadođu ve Avrasya ülkeleri ile iş birliğini arttırarak bölgesel çapta mücadele programı hazırlamak ve yürütmek

Gıda maddelerinin güvenli ve kaliteli bir şekilde tüketime sunulması ve biyoterörizmin önlenmesi amacıyla salgınların daha dikkatli izlenmesi, ÖNLEYİCİ TEDBİRLERİN DİKKATLİ BİR ŞEKİLDE İZLENMESİ, hayvansal ve bitkisel patojenlerin stoklanması için uluslararası standartlarda suş bankalarının inşa edilmesi ve patojenlere yetkisiz kişilerin erişiminden korunması, biyoemniyet tedbirlerinin sıkı bir şekilde uygulanması ve buna ilişkin düzenlemelerin tamamlanması gerekmektedir. Bu yönde çalışmalar da Bakanlığımızca devam ettirilmektedir. Personel eğitimleri ve tatbikatlar da KBRN maruziyeti sonrasında hazırlıklı olmak için olmazsa olmaz gerekliliklerdir.

TEŞEKKÜRLER

Doç. Dr. Veli GÜLYAZ
Tarım ve Orman Bakanlığı
Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü
Genel Müdür Yardımcısı V.